

EURYDICE

Raport Polskiego Biura

KSZTAŁCENIE NA ODLEGŁOŚĆ W EUROPIE dla dzieci, młodzieży i dorosłych, z uwzględnieniem osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Opracowanie
Zuzanna Bogusławska
Magdalena Górowska-Fells
Beata Płatos

maj 2014

WSTĘP

W grudniu 2013 Polskie Biuro Eurydice zwróciło się do pozostałych krajów Sieci z prośbą o informacje dotyczące kształcenia na odległość w ich systemach edukacji. Dziewięć krajów nadesłało odpowiedzi, z których wynikają następujące (ogólne) wnioski:

W niemal wszystkich krajach, które przysłały odpowiedzi, forma kształcenia dzieci i młodzieży na odległość jest możliwa i przewidziana w legislacji. Wyjątek stanowi Grecja, gdzie kształcenie na odległość jest organizowane jedynie dla dorosłych słuchaczy i Czechy, gdzie formy kształcenia na odległość są dostępne tylko dla młodzieży w wieku licealnym i starszych słuchaczy. W pozostałych krajach kształcenie na odległość dla dzieci i młodzieży w wieku obowiązku szkolnego jest stosowane w szczególnych wypadkach i dotyczy uczniów przebywających czasowo za granicą, realizujących karierę sportową czy mających poważne problemy zdrowotne, czyli tych, którzy nie mogą z ważnych przyczyn regularnie uczęszczać na zajęcia szkolne.

Kształcenie na odległość dla dzieci i młodzieży może przyjmować różne formy, takie jak kształcenie przez Internet, kursy korespondencyjne, nauczanie indywidualne czy też w formach domowych.

Żaden z krajów nie podał szczegółowych odrębnych rozwiązań legislacyjnych dotyczących dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wydaje się natomiast, że opisywane rozwiązania znajdują zastosowanie również w takich przypadkach.

Poniżej zamieszczamy szczegółowe odpowiedzi z poszczególnych krajów.

CYPR

System edukacji na Cyprze przewiduje możliwość kształcenia na odległość w formie nauczania domowego dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Możliwość taką gwarantuje ustawa „Edukacja i szkolenie dzieci o specjalnych potrzebach” uchwalona w 1999 roku. Zgodnie z zapisem prawnym rozwiązanie to możliwe jest zarówno w przypadku uczniów na poziomie szkół podstawowych, jak i średnich.

NIEMCY

Niemiecki system edukacji przewiduje możliwość nauki na odległość dla osób, których nie obejmuje już obowiązek szkolny lub uczniów, którzy nie mogą uczestniczyć w standardowej formie kształcenia w szkole. Kształcenie na odległość jest uregulowane prawnie na poziomie regionalnym poprzez rozporządzenia ministrów poszczególnych landów, jak również poprzez ustawę mającą zasięg ogólnokrajowy. Uczniowie korzystający z możliwości kształcenia na odległość zobowiązani są do uczęszczania co pewien czas na wspólne spotkania. Postępy w nauce oceniane są tak samo jak w szkołach. Testy składają się zwykle z zadań otwartych, a nie pytań wielokrotnego wyboru.

GRECJA

W Grecji nie istnieje możliwość kształcenia na odległość na żadnym z poziomów obowiązkowego kształcenia, nawet dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Istnieją jednak jednostki edukacyjne dla dorosłych oferujące możliwość kształcenia na odległość w ramach „Uczenia się przez całe życie”. Warunkiem uczestnictwa w kursie jest trudne położenie geograficzne miejsca pochodzenia słuchacza (np. położona na wyspie miejscowość, której liczba mieszkańców nie przekracza 1500). Zgodnie ze specjalizacjami oferowanymi przez Centra uczenia się przez całe życie, dorośli mogą kształcić się w następujących obszarach tematycznych:

- Finanse – przedsiębiorczość
- Jakość życia – środowisko
- Nowe technologie
- Język i komunikacja
- Umiejętności społeczne oraz działania
- Kultura i sztuka.

FINLANDIA

W Finlandii lokalne instytucje edukacyjne same decydują o tym czy dopuszczają możliwość kształcenia na odległość w swoim regionie. Istnieje także specjalna instytucja o nazwie „Szkoła kształcenia na odległość - „Kulkuri”, której oferta przeznaczona jest dla dzieci i młodzieży posiadających fińskie obywatelstwo tymczasowo mieszkających poza granicami kraju. Szkoła zapewnia możliwość odbywania kursów drogą internetową lub tradycyjną – korespondencyjną. Uczniowie kursów internetowych łączeni są w grupy według wieku co umożliwia im wspólną naukę. Kursy korespondencyjne charakteryzują się dużą elastycznością i dostosowaniem do indywidualnych potrzeb ucznia. Jeśli znajdujący się za granicą uczniowie nie mają dostępu do odpowiedniej szkoły lokalnej lub międzynarodowej, mogą realizować wszystkie przedmioty obowiązkowe, zawarte w fińskim programie nauczania, poprzez „Kulkuri”.

LOTWA

Na Łotwie istnieje możliwość kształcenia na odległość dla uczniów na poziomach ISCED 2 i 3, a dokładniej kształcenia ogólnego na poziomie gimnazjum i liceum oraz kształcenia zawodowego na poziomie technikum. Kształcenie na odległość reguluje ustawa o szkolnictwie, uchwalona w 1998 roku. Ustawa dopuszcza możliwość kształcenia w szkołach wieczorowych w formie zaocznej. Jednak odkąd popularność kształcenia na odległość znacząco wzrosła, w 2009 roku utworzono dwie szkoły specjalizujące się w tej formie nauczania. Jedna z nich oferuje kształcenie ogólne, a druga - zawodowe.

Możliwość kształcenia na odległość dostępna jest zarówno dla osób, które zmuszone były przerwać edukację na poziomie szkoły podstawowej lub średniej i chciałyby ją ukończyć, jak również dla uczniów, którzy z różnych

przyczyn (pobyt za granicą, rozwój kariery sportowej, problemy ze zdrowiem) nie są w stanie regularnie uczęszczać do szkoły. Decyzję o tym, czy uczniowie będą kształceni indywidualnie, czy też zastosowane zostanie nauczanie domowe bądź inna forma kształcenia podejmuje szkoła/instytucja. Aby uzyskać dyplom ukończenia szkoły, uczniowie zobowiązani są zdać egzaminy centralne.

HISZPANIA

Hiszpański system edukacji przewiduje możliwość kształcenia na odległość na wszystkich poziomach edukacji dla uczniów, którzy z różnych powodów nie są w stanie pobierać nauki w formach szkolnych. Jedną z jednostek edukacyjnych, zapewniających możliwość korzystania z kształcenia na odległość na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum oraz kształcenie zawodowe jest *Centro para la Innovacion y el Desarrollo e la Educacion a Distancia* (Centrum Edukacji i Rozwoju Kształcenia na Odległość). Wiedzę z zakresu poziomu ISCED 3 można uzyskać również dzięki programom opracowywanym przez Ministerstwa Edukacji, Kultury i Sportu oraz poszczególne wspólnoty autonomiczne. Możliwość uczenia się na odległość istnieje również na uniwersytetach.

Kwestię kształcenia na odległość regulują dwie ustawy. Ponieważ system edukacji w Hiszpanii jest zdecentralizowany, dodatkowe regulacje powstają w poszczególnych wspólnotach autonomicznych i obowiązują na zamieszkałych przez nie terytoriach.

Z możliwości kształcenia na odległość korzystać mogą osoby spełniające jedno z następujących kryteriów:

- mieszkają za granicą,
- nie pochodząc z Hiszpanii (narodowości innej niż hiszpańska), kształcili się w hiszpańskim systemie edukacji
- z różnych przyczyn nie są w stanie uczestniczyć w zajęciach szkolnych.

Centrum Edukacji i Rozwoju Kształcenia na Odległość nie posiada obecnie oferty kształcenia na odległość dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Na początku roku szkolnego uczniowie otrzymują podręcznik do każdego przedmiotu wraz z przewodnikiem, dzięki któremu poznają system oceniania, przewidywane wyniki nauczania, zakres tematyczny i dowiadują się w jaki sposób radzić sobie z konkretnymi problemami. Zachęceni są również do częstego kontaktowania się ze swoim nauczycielem. W przypadku kształcenia zawodowego uczniowie zobowiązani są nie tylko do korzystania z materiałów dydaktycznych i wypełniania zadań na ich podstawie, ale muszą również uczestniczyć w zajęciach praktycznych, odbywających się w danej instytucji.

Na wszystkich etapach edukacji podstawą do wystawienia oceny końcowej z przedmiotu jest wynik uzyskiwany poprzez realizację konkretnych zadań oraz (w większości przypadków) wynik egzaminu końcowego. Uczniowie uczestniczący w kształceniu zawodowym oceniani są na podstawie egzaminu oraz wyników uzyskanych podczas realizacji zadań praktycznych.

SZWECJA

W Szwecji kwestia nauki na odległość regulowana jest przez ustawę o szkolnictwie, która jednocześnie przewiduje pomoc finansową dla grup defaworyzowanych. W trakcie obowiązkowej edukacji w Szwecji (klasy 1-9) uczniowie muszą uczęszczać do szkoły, chyba że władze lokalne wydadzą pozwolenie na inną niż standardowa formę realizowania obowiązku szkolnego. Zgodnie z najnowszą ustawą o szkolnictwie, władze lokalne nie mogą już zezwalać na nauczanie domowe ze względu na przekonania religijne czy światopogląd.

Kształcenie na odległość możliwe jest na wszystkich etapach edukacji, a za formę oferowanych zajęć odpowiedzialne są poszczególne instytucje edukacyjne. Najczęstszą formą kształcenia na odległość jest jednak nauka przez Internet – każdy uczeń posiada indywidualny plan zajęć i jest odpowiedzialny za jego realizację.

Jedną ze szkół oferujących możliwość kształcenia na odległość jest „Sofia distans”, która umożliwia naukę dzieciom w klasach 6-9, mieszkającym za granicą lub na terytorium Szwecji, które z różnych przyczyn nie mogą uczęszczać na co dzień do szkoły. Oceny postępu w nauce dokonuje nauczyciel zatrudniony przez „Sofia distans”. Natomiast znajdująca się w Torsas szkoła „Korr”, prowadzi kształcenie na poziomie liceum. Jej oferta skierowana jest głównie do uczniów mieszkających za granicą oraz tych którzy chcą połączyć naukę z uprawianiem wybranych dyscyplin sportowych. Edukacja w „Korr” finansowana jest przez władze miasta, w którym mieszka dany uczeń. Większość zajęć odbywa się w formie nauki na odległość, ale w przypadku pewnych przedmiotów konieczna jest obowiązkowa obecność ucznia w szkole. Oceny postępów ucznia dokonuje Hermods - instytucja posiadająca uprawnienia do wystawiania ocen. Instytucja ta oferuje także różne formy kształcenia na odległość, prowadzi np. internetowe kursy dla dorosłych.

Certyfikaty i świadectwa ukończenia szkoły dla uczniów uczących się na odległość wystawiane są najczęściej przez władze lokalne miast, w których mieszkają uczniowie lub przez same instytucje oferujące naukę na odległość.

ANGLIA

W Anglii władze lokalne mają prawo umożliwić uczniom w wieku od 5 do 16 lat, nie mogącym z różnych przyczyn uczęszczać do szkoły, korzystanie z alternatywnych form nauczania. Możliwość ta jest regulowana prawnie przez centralne władze oświatowe. Uczniowie mogą również uczyć się w domu – zgodnie z ustaleniami centralnych władz oświatowych, rodzice ponoszą wtedy pełną odpowiedzialność za zapewnienie swoim dzieciom odpowiedniego poziomu kształcenia.

W przypadku nauczania domowego rodzice ponoszą wszelkie koszty związane z kupnem materiałów dydaktycznych, jednak mogą samodzielnie decydować o zakresie materiału, z którym ich dziecko powinno się zapoznać i nie są zobowiązani do realizowania podstawy programowej. Nie muszą również dokonywać oceny postępów ucznia ani wyznaczać mu konkretnych celów.

Jeśli chodzi o alternatywne formy kształcenia możliwe jest nauczanie indywidualne. Jednak również w przypadku tej formy kształcenia dzieci nie mają obowiązku realizować materiału zawartego w angielskim programie nauczania. Uczeń powinien jednak posiadać jasno zdefiniowane cele edukacyjne i starać się nadążyć za materiałem nauczonym w szkole, aby w razie decyzji o powrocie do standardowej formy kształcenia był w stanie poradzić sobie na odpowiednim dla jego wieku poziomie edukacji. Uczniowie uczący się w domu często decydują się na ukończenie specjalnych kursów na odległość, dzięki czemu ich umiejętności są potwierdzane i znajdują odzwierciedlenie na dyplomie lub certyfikacie.

CZECHY

W Czechach kwestię kształcenia na odległość reguluje ustawa nr 561, uchwalona w 2004 roku oraz rozporządzenie nr 13 z 2005 roku. Zgodnie z prawem uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów mają obowiązek uczęszczać codziennie do szkoły. Natomiast uczniowie liceów, szkół zawodowych i policealnych, a także studenci mogą uczyć się w innych formach takich jak: kształcenie na odległość, e-learning, studia wieczorowe, itd.

Każda szkoła ma obowiązek udostępnić do wglądu szkolny program nauczania, w którym określa wszystkie oferowane przez nią formy kształcenia. Szkolny program nauczania tworzony jest w oparciu o ramowy program nauczania.

Możliwość kształcenia na odległość wykorzystywana jest głównie przez uczniów, którzy ukończyli już 18 rok życia, mimo iż forma ta nie jest skierowana w szczególności do dorosłych.

Wszelkie wymagania edukacyjne dotyczące uczniów kształcących się na odległość, muszą być zgodne z zapisami ustawy o szkolnictwie oraz ramowym programem nauczania. Ostateczny rezultat ukończenia kursu wynika z kryteriów ustalonych przez daną instytucję edukacyjną, jednak sposób oceniania uczniów kształcących się na odległość nie może różnić się zasadniczo od sposobu oceniania uczniów uczęszczających do szkoły.